

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ДУ «ІНСТИТУТ РЕГІОНАЛЬНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
ІМЕНІ М.І. ДОЛІШНЬОГО НАН УКРАЇНИ»**

ТЕСЛЯ ДМИТРО ВАДИМОВИЧ

УДК332.021:339.1. (477)

**ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ РИНКОВОГО
ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ**

Спеціальність 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Львів – 2021

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долішнього НАН України».

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор
Шульц Світлана Леонідівна,
ДУ «Інститут регіональних досліджень імені
М.І. Долішнього НАН України»,
завідувач відділу регіональної економічної політики.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Сімків Лілія Євгенівна,
Івано-Франківський національний технічний
університет нафти і газу,
завідувач кафедри теорії економіки і управління.

кандидат економічних наук, доцент
Нашкерська Марія Миколаївна,
Національний університет «Львівська політехніка»,
доцент кафедри обліку та аналізу.

Захист відбудеться 26 березня 2021 року в 13:30 год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 35.154.01 в ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долішнього НАН України» за адресою: 79026, м. Львів, вул. Козельницька, 4.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долішнього НАН України» за адресою: 79026, м. Львів, вул. Козельницька, 4 та на сайті: www://ird.gov.ua.

Автореферат розісланий 24 лютого 2021 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
кандидат економічних наук

П.В. Жук

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Ефективність функціонування економіки України пов'язана з розвитком і використанням ринкового потенціалу її регіонів. Нестабільність цінової кон'юнктури на товари вітчизняного виробництва, зумовлена зростанням собівартості, зниженням якості продукції, підвищенням рівня імпортозалежності та зменшенням доходів населення, призводять до істотної диференціації платоспроможного попиту і посилення дисбалансу між виробництвом і споживанням. Водночас спостерігаються системні проблеми функціонування регіональних і локальних ринків через просторову нерівномірність економічної активності, необґрунтоване зростання витрат обігу і значну диференціацію доступу до ринків, що перешкоджає розширеному відтворенню і сталому економічному зростанню в регіонах.

Розвиток регіональних ринків та їх потенціалу відображає не лише проблеми реального сектору економіки, соціальної нерівності та добробуту населення, а й недостатню дієвість регіональної політики, її неузгодженість з соціально-економічними та культурними особливостями територій. Недосконалість інфраструктурного забезпечення, механізмів підтримки малого та середнього підприємництва, засобів стимулювання створення нових робочих місць ускладнюють вирішення стратегічних завдань зміцнення конкурентних переваг регіонів.

Характеристики ринкового потенціалу є основою оцінювання привабливості ринків, платоспроможного попиту та конкурентоспроможності регіонів і, отже, прийняття управлінських рішень щодо розміщення виробничих і торговельних підприємств, здійснення інвестицій та інновацій, залучення трудових ресурсів, у тому числі інтелектуального капіталу.

Вагомий внесок у розвиток теорії ринкових потенціалів і просторової взаємодії, зокрема щодо використання «гравітаційного» підходу при розміщенні орієнтованих на ринки збуту підприємств промисловості і торгівлі та зміцнення міжрегіональних зв'язків, а також виявлення нерівномірності просторового розподілу попиту і пропозиції та встановлення ієрархії ринкових центрів здійснили М. Блауг, У. Ізард, Й. Рау, Д. Рей, П. Хаггет, Ч. Харріс, Ф. Феттер, Е. Чизон, А. Шаффле.

Теоретико-методологічні та прикладні аспекти формування і розвитку ринкового потенціалу промислових, аграрних і торговельних підприємств розкриті Н. Бульбахом, Т. Башуком, В. Гончаруком, Т. Зайчук, Н. Краснокутською, О. Родіоновим.

Дослідженню сутнісних ознак, структури ринкового потенціалу в регіональному вимірі присвятили праці І. Білявський, С. Іщук, В. Кузьмін, Н. Максимова, М. Нашкерська, Л. Овешнікова, В. Пилипчук, Л. Сімків, С. Сосько, Ю. Шипуліна, С. Шульц, О. Юлдашева та інші.

Проте вагомий науковий доробок вітчизняних і зарубіжних учених потребує доповнення і розвитку в частині визначення чинників, особливостей і механізмів ефективного використання ринкового потенціалу регіонів, а також

розробки науково-методичних підходів до його оцінювання, чим і обумовлена актуальність та важливість теми дисертації.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконувалась відповідно до науково-дослідних тем ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України», зокрема: «Формування та реалізація регіональної структурної політики в умовах модернізації національної економіки» (номер державної реєстрації 0113U000108), де автором проведено аналіз структурних диспропорцій в економіці регіонів у контексті оцінки їх впливу на формування ринкового потенціалу; «Механізми реалізації регіональної політики в умовах децентралізації влади в Україні» (номер державної реєстрації 0116U004035), у межах якої автором обґрунтовано пропозиції щодо вдосконалення інструментарію підтримки розвитку підприємництва на регіональному та місцевому рівнях, а також «Подолання ексклюзивності регулювання соціально-економічного розвитку регіону» (номер державної реєстрації 0119U002012), у якій дисертантом проведено аналіз інституційного базису регулювання розвитку регіональних товарних ринків та обґрунтовано напрями інституційних реформ у цій сфері.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є поглиблення теоретичних засад, удосконалення науково-методичних підходів та обґрунтування науково-прикладних рекомендацій з формування, розвитку та ефективного використання ринкового потенціалу регіонів.

Для досягнення мети в роботі поставлені такі завдання:

- систематизувати та узагальнити теоретико-методологічні засади дослідження формування та використання ринкового потенціалу регіону;
- обґрунтувати сутність поняття «ринковий потенціал регіону», визначити та охарактеризувати його структурні компоненти;
- розробити науково-методичні підходи до оцінювання ринкового потенціалу регіону;
- здійснити рейтингування регіонів за рівнем розвитку ринкового потенціалу, розкрити структурні особливості і окреслити проблеми його використання;
- виявити можливості виробничої компоненти ринкового потенціалу регіонів у забезпеченні потреб в основних видах продовольчої продукції;
- визначити домінантні фактори-стимулятори та дестимулятори розвитку регіонального продовольчого ринку Карпатського регіону;
- окреслити першочергові напрями державної політики стосовно формування та ефективного використання ринкового потенціалу регіонів;
- обґрунтувати стратегічні пріоритети регіональної політики формування та використання ринкового потенціалу регіонів;
- запропонувати засоби територіального маркетингу для підвищення ефективності використання ринкового потенціалу регіонів України.

Об'єктом дослідження є процеси формування та використання ринкового потенціалу регіонів, зокрема ринків продовольчих товарів.

Предметом дослідження є теоретико-методичні основи та прикладні рекомендації з формування та використання ринкового потенціалу регіонів в умовах сучасних викликів.

Методи дослідження. Теоретичною та науково-методологічною основою дисертації є фундаментальні положення, принципи та закони економічної науки, теорій регіональної економіки, концепції гравітаційної моделі просторової взаємодії, теорії ринкових потенціалів і просторової взаємодії, теорії міжнародної і міжрегіональної торгівлі та просторової теорії цін, теорії геомаркетингу, теорії регіональних і галузевих ринків, наукові праці зарубіжних і вітчизняних авторів з питань регіональної економіки, формування та функціонування регіональних ринків. Для реалізації поставлених завдань у дисертації використовувались методи: історико-логічний (для дослідження еволюції теоретичних підходів до дослідження ринкового потенціалу регіонів - пп. 1.1, 1.2); порівняння (для дослідження особливостей формування та використання ринкового потенціалу регіону - пп. 2.1, 2.2.); графічний (для оцінювання тенденцій розвитку ринкового потенціалу регіону та його складових – пп. 2.1, 2.2); статистичного та компаративного аналізу (для дослідження особливостей формування та використання виробничого, споживчого та торговельного потенціалів регіонів – пп. 2.1, 2.2); факторного аналізу (для оцінювання впливу факторів соціально-економічного розвитку регіонів на споживчий потенціал регіонального продовольчого ринку - п. 2.3); кореляційно-регресійного аналізу (для виявлення сили зв'язку між рівнем факторних змінних і споживчим потенціалом продовольчого ринку – п. 2.3); системно-структурний аналіз (для формування напрямів державного регулювання розвитку внутрішнього ринку та визначення стратегічних пріоритетів розвитку ринкового потенціалу регіонів – п.3.1, 3.2), соціологічного опитування та інтерв'ювання (для визначення маркетингових заходів нарощення ринкового потенціалу регіону – п. 3.3).

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативні акти України (Закони України, Укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України та Верховної Ради України); статистичні та аналітичні матеріали Міністерства аграрної політики та продовольства України, Державної служби статистики України, Головного управління статистики у Львівській області; електронні ресурси глобальної інформаційної мережі Інтернет; дані підприємств та інших суб'єктів регіонального товарного ринку.

Наукова новизна одержаних результатів. Основні положення дисертації, що містять наукову новизну, полягають у такому:

вперше:

- обґрунтовано теоретико-методичні основи дослідження ринкового потенціалу регіону, а саме: сутнісні характеристики (масштаб та доступність ринку), просторові ефекти розміщення суб'єктів ринків, домінуючі чинники їх привабливості (економіко-географічне розташування регіону, ступінь концентрації економічної активності, рівень розвитку торговельних, транспортно-логістичних та інформаційно-комунікаційних мереж), методичні

підходи до структурно-компонентного оцінювання стану потенціалу з метою покращення скоординованості рішень щодо його ефективного використання на державному та регіональному рівнях ієрархії управління;

удосконалено:

- сутність поняття «ринковий потенціал регіону», що на відміну від традиційного трактування, як сукупності ресурсів взаємодіючих виробничої і споживчої компонент, доповнено урахуванням торговельно-логістичної компоненти, з виокремленням її цільової функції - узгодження інтересів виробників і споживачів та обґрунтуванням організаційно-інституційних передумов використання потенціалу для максимального задоволення потреб споживачів;

- науково-методичні засади оцінювання ринкового потенціалу регіону, які, на відміну від застосовуваних, передбачають поєднання структурно-функціонального та просторового аналізу наявних ресурсів і потенційних можливостей його використання для рейтингування та оперативного моніторингу ринкового потенціалу регіонів;

- науково-прикладні підходи до стратегування регіонального розвитку, які доповненні індикаторами оцінки ринкового потенціалу, переліком операційних цілей і завдань регіональних стратегій (розширення сегменту товарів власного виробництва, зростання рівня задоволення платоспроможного попиту, формування раціональної структури споживання, підвищення ефективності діяльності суб'єктів торговельної інфраструктури, якості обслуговування та безпеки споживачів);

набули подальшого розвитку:

- методичні підходи до оцінювання виробничого потенціалу регіону, які, на відміну від існуючих, включають індикатори оцінки ефективності діяльності підприємств, балансового аналізу продовольчих ресурсів регіону з відображенням джерел формування та руху від виробництва до споживання, рівень самозабезпеченості і потреби регіонів у продовольчих товарах основних видів;

- напрями та засоби державної політики використання ринкового потенціалу регіонів, які зорієнтовані на вирішення економічних і просторово-інфраструктурних проблем розвитку внутрішньорегіонального ринку товарів, здійснення основних функцій регулювання, вирішення пріоритетних завдань щодо узгодження інтересів суб'єктів ринку в умовах зниження платоспроможного попиту;

- інструменти територіального маркетингу щодо промоції продукції місцевого виробництва, зокрема розширення ярмарково-виставкової діяльності та покращення її маркетингового супроводу, організації постійних віртуальних виставок і стимулювання участі в них через запровадження преференцій для їх учасників, спрощення механізму отримання маркетингових ваучерів та їх застосування на міжрегіональному та інтеррегіональному рівнях.

Практичне значення одержаних результатів полягає в обґрунтуванні прикладних положень, аналітичних висновків і практичних рекомендацій щодо

пріоритетів регіональної економічної політики, спрямованих на підвищення ефективності формування та використання ринкового потенціалу регіонів. Зокрема, висновки та рекомендації дисертації використані: *Департаментом економічної політики Львівської обласної державної адміністрації* при розробці Стратегії розвитку Львівської області на період 2021-2027 років (довідка №11-590/0/2/19 від 03.06.2019 р.); *Виконавчим комітетом Скелівської селищної ради Старосамбірського району Львівської області* (довідка №173 від 10.11.2020 р.) при розробці Стратегії розвитку Скелівської територіальної громади та заходів з оптимізації об'єктів торговельної інфраструктури, налагодження діяльності об'єктів виїзної торгівлі та виїзної дрібнороздрібної торгівлі, покращення умов реалізації сільськогосподарської продукції, що виробляється домогосподарствами населення; *ТзВО «ЛПК»* (довідка №143 від 03.11.2020 р.) під час реалізації маркетингової діяльності підприємства, а також при розробці бізнес-плану діяльності підприємства у короткостроковій перспективі; *ПП «Коаліція»* (довідка №58 від 12.08.2020 р.) у процесі впровадження заходів з підвищення ефективності роботи закладу роздрібної торгівлі, зокрема при створенні мережі торговельних об'єктів задля покращення якості обслуговування населення об'єднаних територіальних громад і задоволення попиту на продукцію місцевих товаровиробників.

Низку науково-методичних напрацювань автора було впроваджено у навчальний процес Національного університету харчових технологій під час викладання навчальних дисциплін: «Політична економіка», «Економічна теорія», «Регіональна економіка» (довідка №12-38 від 7.09.2020 р.).

Особистий внесок здобувача. Наукові положення, розробки, обґрунтування та висновки, викладені у роботі, одержані автором особисто. З наукових праць, що опубліковані у співавторстві, у дисертації використані лише ті положення та ідеї, які є результатом особистих напрацювань автора.

Апробація дисертаційної роботи. Основні положення, висновки та рекомендації за результатами проведених досліджень апробовані на 12 всеукраїнських і міжнародних науково-практичних конференціях, зокрема: «Сучасні проблеми розвитку підприємств харчової промисловості: теорія та практика» (м. Київ, 2013 р.); «Актуальні питання економічної науки» (м. Тернопіль, 2013 р.); «Сильна економіка України: пріоритетні напрямки розвитку» (м. Тернопіль, 2014 р.); «Інвестиційно-інноваційні засади розвитку національної економіки в ринкових умовах» (м. Ужгород-Мукачеве, 2015 р.); «Восьмі економіко-правові дискусії» (м. Львів, 2015 р.); «Сучасні проблеми розвитку підприємств харчової промисловості: теорія та практика» (м. Київ, 2015 р.); «Актуальні проблеми соціально-економічних систем в умовах трансформаційної економіки» (м. Дніпропетровськ, 2016 р.); «Вдосконалення результативності політики економічного зростання: теорія, організація та методика» (м. Київ, 2016 р.); «Трансформаційні процеси в економіці України: глобальні та регіональні аспекти» (м. Львів, 2016 р.); «Проблеми регіоналістики: минуле, сучасне, майбутнє» (м. Київ, 2017 р.); «Проблеми та перспективи розвитку економіки і підприємництва та комп'ютерних технологій

в Україні» (м. Львів, 2018 р.); «Економіко-управлінські аспекти трансформації та інноваційного розвитку галузевих і регіональних суспільних систем в сучасних умовах» (м. Івано-Франківськ, 2019 р.).

Публікації. Основні теоретичні положення та отримані в ході дослідження висновки опубліковано у 14 наукових працях, серед яких: 6 статей (з них 3 одноосібних) у наукових фахових виданнях України, включених до міжнародних наукометричних баз, 1 стаття у науковому періодичному виданні інших держав і 6 публікацій у матеріалах наукових конференцій.

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (153 позиції) і 7 додатків. Загальний обсяг роботи становить 219 сторінок комп'ютерного тексту, з яких 165 основного тексту. Робота містить 21 таблицю і 24 рисунки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність теми, визначено мету, завдання, предмет і об'єкт дослідження, сформульовано наукову новизну та практичне значення роботи, наведено відомості про впровадження результатів дослідження.

У першому розділі «Теоретико-методологічні засади формування та використання ринкового потенціалу регіонів» розкрито теоретико-методичні засади дослідження особливостей формування та використання ринкового потенціалу регіонів; охарактеризовано сутність і структурні компоненти ринкового потенціалу регіону, а також узагальнено методичні підходи до його оцінювання.

На основі семантичного аналізу визначено сутність поняття «ринковий потенціал регіону» та сформульовано основні детермінанти його змістовного навантаження, зокрема: ресурсні можливості пропозиції (виробничі можливості, величина збуту продукції, потенційна місткість і частка ринку) та попиту (потенційні можливості споживання продукції, купівельна спроможність населення); індикатори конкурентних позицій ринку та його привабливості; систему відносин між суб'єктами ринку (виробниками, посередниками і споживачами); результуючий потенціал діяльності (ефективність взаємодій та маркетингової діяльності на ринку); об'єкт управління (зокрема, стратегічного планування); міру оцінки доступності зовнішніх для регіону ринків (регіональних і міжнародних).

Обґрунтовано, що ринковий потенціал регіонів є параметром оцінки привабливості регіональних ринків. Він залежить від наявної і потенційної пропозиції товарів на ринку, які виробляються в регіоні, та попиту (можливостей населення придбати певну кількість товарів відповідно до їх платоспроможності) на цю продукцію. Таким чином, ринковий потенціал базується на реалізації можливостей суб'єктів регіонального ринку і характеризує здатність регіону здійснювати виробництво продукції та забезпечувати максимальні можливості її споживання через наявні в регіоні об'єкти торговельної інфраструктури.

Еволюційний дискурс теоретичного базису дослідження ринкового потенціалу регіонів дозволив визначити просторові ефекти, які розкривають закономірності функціонування регіональних ринків щодо розміщення виробничих підприємств і формування зон обслуговування підприємствами торгівлі, а також просторового розподілу економічної активності загалом. На основі аналізу наукового доробку зарубіжних та вітчизняних вчених, які присвячені дослідженню чинників функціонування та розміщення суб'єктів регіональних ринків, виявлено такі закономірності:

- пріоритетність розташування промислових підприємств поблизу великих ринків;
- пріоритетність розташування промислових підприємств і об'єктів торговельної інфраструктури в місцях концентрації інновацій;
- стимулюючим чинником концентрації економічної діяльності в регіонах, наближених до міжнародних ринків, є лібералізація торгівлі та зростання обсягу прямих іноземних інвестицій;
- ступінь доступності до ринку стимулює концентрацію виробництва;
- величина ринку та збільшення попиту на продукцію підвищує вартість факторів виробництва та рівень оплати праці в регіоні;
- людський капітал виступаючи визначальним чинником оплати праці, одночасно впливає і на величину ринкового потенціалу регіону;
- щільність зайнятих і заробітна плата вище середнього рівня по країні зумовлює концентрацію споживчого попиту.

Проведений аналіз гіпотез дозволив визначити чинники впливу на величину ринкового потенціалу та доступність регіональних ринків (рис. 1).

Рис. 1. Факторно-критеріальна модель ринкового потенціалу регіонів
Джерело: розроблено автором.

Ураховуючи наявні методичні підходи до оцінювання ринкового потенціалу регіонів запропоновано авторську методику, яка передбачає аналіз чинників зовнішнього і внутрішнього ринкового середовища, оцінку позиціонування регіонів у розрізі виробничого, споживчого і торговельного потенціалів і доступності регіональних ринків.

У *другому розділі* «Оцінювання ринкового потенціалу регіонів України» здійснено оцінку ринкового потенціалу регіонів України з використанням структурного та просторового методичних підходів; проведено аналіз виробничого потенціалу регіону як складової його ринкового потенціалу та визначено факторні детермінанти розвитку регіонального ринку продовольчої продукції областей Карпатського регіону.

У роботі застосовано просторовий підхід до оцінювання ринкового потенціалу регіонів України, який базується на використанні «гравітаційного» підходу до позиціонування регіонів у міжрегіональному вимірі. Індекс ринкового потенціалу регіонів розраховано на основі врахування рівня розвитку економіки регіонів, їх наявних можливостей у сфері виробництва та споживання та ступеня доступу до регіональних ринків, яка залежить від відстаней між регіонами та їх площі.

У роботі емпірично доведено, що вищий індекс ринкового потенціалу певного регіону обумовлений вищим ступенем концентрації виробників і споживачів і вищим рівнем економічної активності регіону загалом. Так, до групи регіонів з найвищими значеннями індексу ринкового потенціалу у 2018 р. увійшли Запорізька, Дніпропетровська, Харківська, Полтавська та Київська області (рис. 2).

Рис. 2. Індекс ринкового потенціалу регіонів України, 2019 р.

Джерело: розраховано автором.

Найбільший приріст індексу ринкового потенціалу упродовж 2013-2019 рр. спостерігався у Запорізькій області, а також у Полтавській, Рівненській, Чернівецькій, Кіровоградській і Сумській областях, що обумовлено здебільшого їх близьким розташування до регіонів з вищим індексом ринкового потенціалу та зростанням рівня економічної активності.

Величина ринкового потенціалу не демонструє позитивної кореляції зі щільністю населення та щільністю зайнятих, що не підтверджує гіпотезу, поширену у дослідженнях низки європейських вчених, що величина ринкового потенціалу є вищою у більш густонаселених регіонах країн (рис. 3). Проте кореляційний зв'язок між величиною ринкового потенціалу, щільністю виробництва та кількістю суб'єктів господарювання в регіонах України є достатньо високим ($R=0,56$). Це доводить, що виробничий потенціал регіонів в Україні має більший вплив на величину ринкового потенціалу, аніж споживчий.

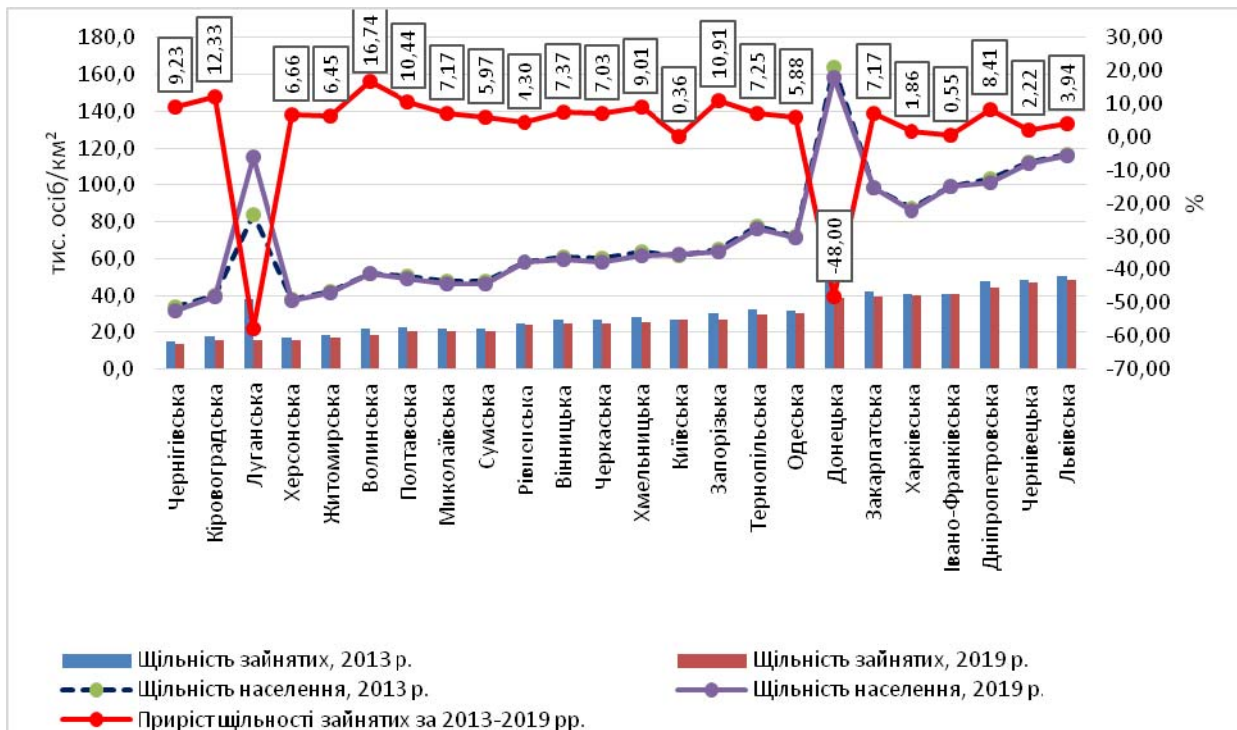

Рис. 3. Щільність населення та щільність зайнятих у регіонах України у 2013 і 2019 рр.

Джерело: розраховано автором.

У дослідженні охарактеризовано основні тенденції розвитку торгівлі з позиції оцінки ролі торгівлі в економіці регіонів і визначення проблем розвитку торговельних мереж, які призводять до значної диференціації регіонів за рівнем забезпеченості населення торговельною площею підприємств роздрібною торгівлі. Оцінка торговельного потенціалу регіонів, здійснена на основі індексу торговельного потенціалу регіонів, засвідчила, що його найвищі значення вказують на вагомість впливу торговельного потенціалу в структурі ринкового потенціалу регіонів.

Оцінювання ринкового потенціалу регіонів у сфері зовнішньоекономічної діяльності, проведене в роботі на основі визначення індексу порівняльних переваг регіонів у зовнішній торгівлі і рівня їх імпортозалежності, довело вагомий вплив зовнішніх ринків на формування ринкового потенціалу регіонів. Водночас найвищу порівняльну перевагу у зовнішній торгівлі мають не тільки регіони-лідери за індексом ринкового потенціалу, а й Волинська та Херсонська області, які увійшли до групи лідерів за показниками зовнішньоекономічної діяльності у 2019 р.

Аналіз виробничого потенціалу регіонів здійснено в роботі на прикладі харчової промисловості, яка є стратегічно важливим видом промислової діяльності для усіх регіонів країни, що підтверджується домінуючою часткою її продукції у загальних обсягах реалізації промислової продукції, її роллю у створенні ланцюгів доданої вартості через забезпечення повного технологічного циклу переробки сільськогосподарської сировини.

В роботі аналіз виробничого потенціалу регіонів проведено з позиції оцінювання спроможності вітчизняного виробництва забезпечувати внутрішній ринок товарами, які мають попит у споживачів. Встановлено, що найвищий рівень прибутковості демонструють підприємства, які спеціалізуються на переробці та консервуванні риби, консервуванні фруктів і овочів, виробництві м'яса та м'ясних продуктів.

Аналіз балансів продовольчих ресурсів за період 2013-2018 рр., що характеризують джерела формування цих ресурсів і відображають їх рух від моменту виробництва до кінцевого використання, засвідчив низку тенденцій, зокрема: зростання обсягів власного виробництва м'яса (на 134%) за умов зростання його експорту у понад 7 разів; зменшення виробництва молока та молочних продуктів (на 10,5%) за умов зниження обсягів споживання цієї продукції (на 11,8%); зростання експорту яєць (на 148%) за умов скорочення обсягів їх споживання в розрахунку на одну особу на 5,2%; збільшення обсягів виробництва зернових і зернобобових культур (на 78,4%) за умов скорочення обсягів їх внутрішнього споживання (на 17,6%) і зростанням експорту (на 201%); зростання обсягів виробництва овочів в Україні (на 12%) супроводжується зростанням їх експорту (на 23,6%) і скороченням імпорту (на 39,5%); зменшення обсягів споживання цукру на 32,5% відбувається на фоні зростання обсягів його експорту у понад 8 разів. Отже, найвищий ресурсний потенціал мають виробництво олії, цукру, яєць, зернових і зернобобових культур та овочів.

Важливим аспектом оцінювання виробничого потенціалу регіонів є визначення рівня самозабезпеченості регіональних ринків основними видами продовольчих товарів. Під час аналізу було встановлено, що найвищий рівень самозабезпеченості регіонів характерний для виробництва зерна, плодів, ягід і винограду, м'яса та м'ясних продуктів. Водночас найвищий показник диференціації регіонів за рівнем самозабезпечення спостерігаємо у виробництві яєць, а найнижчий – картоплі. Найбільше це пов'язано з місцем, де

виробляється продукція (підприємствами, в тому числі фермерськими чи господарствами населення).

За допомогою побудови рівнянь лінійної множинної регресії виявлено ступінь впливу чинників на формування споживчого потенціалу областей Карпатського регіону (табл. 1).

Встановлено, що найвищий ступінь стимулюючого впливу на споживчий потенціал (обсяги споживання продуктів харчування) у Львівській і Чернівецькій областях мають доходи і витрати домогосподарств на продукти харчування, ВРП у розрахунку на одну особу та індекс споживчих цін, Закарпатської – індекс споживчих цін, сукупні споживчі витрати населення, обсяги експорту та імпорту продуктів харчування, Івано-Франківської області – ВРП на одну особу, чисельність населення регіону і наявний дохід на одну особу.

Таблиця 1

Рівняння моделей взаємовпливу незалежних ознак соціально-економічного економічного розвитку регіону та обсягів реалізованої продукції харчової промисловості

Регіон	Рівняння множинної регресії
Львівська	$Y_1 = 0,000001 + 0,4690 * X_4 + 0,3844 * X_5 + 0,0392 * X_7 + 0,0745 * X_8 + 0,1446 * X_{10} - 0,0330 * X_{11}$
Чернівецька	$Y_2 = 0,000001 + 0,5702 * X_3 + 0,2334 * X_5 + 0,0755 * X_7 + 0,1289 * X_{11} + 0,6135 * X_4 - 0,1938 * X_{10} - 0,1907 * X_6 - 0,0909 * X_2$
Закарпатська	$Y_3 = 0,000001 - 0,6401 * X_6 + 0,2774 * X_{11} + 0,3890 * X_7 + 1,0121 * X_4 - 0,4886 * X_{10} + 0,1303 * X_5 + 0,4929 * X_3$
Івано-Франківська	$Y_4 = 0,000001 + 0,9681 * X_5 - 0,1447 * X_4 - 0,2008 * X_7 - 0,2054 * X_8 - 0,4282 * X_{10} + 0,3050 * X_9 + 0,2056 * X_1$

* Y_n – обсяг реалізованої продукції харчової промисловості регіону;

X_1 – наявний дохід на одну особу, грн; X_2 – середньомісячна зарплата, грн; X_3 – ВРП на одну особу, грн; X_4 – індекс споживчих цін; X_5 – грошові витрати домогосподарств на продукти харчування, грн/міс.; X_6 – споживчі сукупні витрати, %; X_7 – зміна обсягів доходів населення, %; X_8 – зміна обсягів витрат населення, %; X_9 – чисельність населення (наявного), тис. осіб; X_{10} – експорт, млн грн; X_{11} – імпорт, млн грн.

Джерело: розраховано автором.

Проведене дослідження засвідчило наявність проблем формування та використання споживчого потенціалу досліджуваних регіонів та їх конкурентних переваг, серед яких найвагомим є наближеність до кордону.

У третьому розділі «Удосконалення організаційно-економічних засад формування та використання ринкового потенціалу регіонів України» визначено напрями підвищення ефективності використання ринкового потенціалу регіонів, обґрунтовано стратегічні пріоритети його розвитку та запропоновано інструменти територіального маркетингу в частині промоції ринкового потенціалу регіонів.

Обґрунтовано необхідність застосування багаторівневого (ієрархічного) регулювання розвитку і використання ринкового потенціалу регіонів, яке базується на використанні інструментів і заходів регуляторного та стимулюючого впливу державних, регіональних і місцевих владних інституцій. Так, у роботі визначено та охарактеризовано напрями та інструменти державного регулювання розвитку ринкового потенціалу регіонів у розрізі його складових, зокрема: державної підтримки вітчизняного виробника, захисту споживача та розвитку торгівлі. Підвищенню ефективності державного регулювання цих процесів сприятиме концентрація регуляторних впливів держави на:

- посиленні виробничих можливостей регіонів шляхом удосконалення правових засобів захисту прав власності, створення для підприємств рівних умов для конкуренції, зменшення імпортозалежності економіки завдяки налагодженню виробництва конкурентоспроможних замінників імпорту шляхом підвищення якості вітчизняних товарів;

- удосконаленні правових та організаційних засад господарської діяльності у сфері внутрішньої торгівлі, оптимізації мережі об'єктів торговельної інфраструктури, а також налагодження діяльності об'єктів виїзної та виносної дрібнороздрібною торгівлі, покращення товарного асортименту та умов реалізації сільськогосподарської продукції, що виробляється домогосподарствами населення;

- створенні умов для підвищення рівня життя населення, зростання його купівельної спроможності задля стимулювання споживання якісної та безпечної продукції.

Обґрунтовано необхідність прийняття закону «Про внутрішню торгівлю», який створить правові засади торговельної діяльності та регламентує вирішення проблемних аспектів взаємовідносин бізнесу з торговельними мережами. Прийняття закону не має дублювати інші нормативні акти із захисту прав та інтересів виробників і споживачів, а сприяти удосконаленню законодавства у сфері стандартизації та регулювання тих аспектів внутрішньої торгівлі, які спрямовані на дотримання принципів добросовісності взаємовідносин між суб'єктами ринку, підвищить дієвість механізмів саморегулювання ринку в частині встановлення ринкових цін і дотримання добросовісної конкуренції.

Важливою частиною закону мають стати чітко окреслені функції регіональних органів влади щодо використання торговельного потенціалу регіону, зокрема в частині: проведення моніторингу ринку та виявлення фактів продажу товарів з порушеннями; сприяння забезпеченню наявності у торговельній мережі та цінової доступності соціально значущих продовольчих товарів; встановлення режиму роботи підприємств торгівлі в умовах надзвичайних ситуацій; здійснення промоції продукції регіональних товаровиробників та розроблення і реалізація регіональних програм розвитку торгівлі.

Стратегічні пріоритети розвитку ринкового потенціалу регіону подано на рис. 4.

Задля посилення соціальної спрямованості стратегування регіонального розвитку запропоновано врахувати індикативні параметри ринкового потенціалу регіону. Аналіз стану та тенденцій економічного розвитку регіонів при розробці регіональної стратегії потрібно доповнити індикаторами частки пропозиції власного виробництва, в тому числі і в розрізі номенклатури продукції, а також рівня доступу до товарних ринків різних типів проблемних територій. Це створить передумови для прогнозування кон'юнктури регіональних ринків з урахуванням впливу змін зовнішнього середовища та обґрунтування стратегічних і оперативних цілей регіональних стратегій і програм.

Рис. 4. Стратегічні пріоритети розвитку ринкового потенціалу регіону
Джерело: складено автором.

Запропоновано принципи та структуру Програми розвитку регіонального товарного ринку регіону, яка дозволить забезпечити синхронізацію дій між

учасниками регіонального ринку та реалізувати комплексний підхід до вирішення проблем розвитку ринкового потенціалу.

У роботі подано пропозиції з удосконалення заходів територіального маркетингу, спрямовані на промоцію продукції місцевих товаровиробників як на внутрішньому, так і на зовнішніх ринках.

Задля стимулювання участі підприємств малого бізнесу у ярмарково-виставковій діяльності запропоновано вдосконалити механізм надання муніципальних маркетингових ваучерів, який передбачає компенсацію виставкових витрат його учасникам. Вважаємо за доцільне спростити механізм отримання маркетингових ваучерів і запровадити його дію на виставково-ярмаркові заходи, які проводяться на території інших регіонів і за кордоном.

ВИСНОВКИ

У процесі виконання дисертації вирішено актуальне наукове завдання – обґрунтовано теоретико-методичні засади і практичні аспекти формування та використання ринкового потенціалу регіону. На основі отриманих результатів сформульовано низку висновків і пропозицій методологічного та практичного змісту.

1. Проведений у роботі аналіз теорій регіональної економіки та просторових теорій ринку дозволив охарактеризувати функції регіональних ринків, систематизувати закономірності та ефекти привабливості місця розташування виробничих і торговельних об'єктів та залежностей нерівномірного просторового розподілу економічної активності, що базуються на гравітаційному підході. Зроблено висновок, що плюралізм теоретичних концепцій, які розкривають сутність і закономірності функціонування регіональних ринків виникає внаслідок багатоаспектності досліджуваного явища і залежить від цілей і завдань дослідження.

2. Регіональні ринки розглядаються в роботі в контексті інституційної, маркетингової і просторової концепцій ринку. Так, регіональний ринок – це ринок, функціонування якого характеризує низка ознак, зокрема: залежності розташування суб'єктів ринку від рівня концентрації виробників та споживачів, конкурентоспроможності та привабливості ринку, цінової кон'юнктури, розвиненості взаємозв'язків між суб'єктами цього ринку.

Доведено, що відмінність понять «ринковий потенціал підприємства» та «ринковий потенціал регіону» полягає в тому, що цільова функція ринкового потенціалу підприємства спрямована на максимізацію виробничих можливостей і прибутку підприємства за рахунок розширення ринку збуту його продукції, а ринкового потенціалу регіону – на задоволення потреб населення регіону у певних товарах і покращення рівня торговельного обслуговування. Таким чином, нарощення ринкового потенціалу слід розглядати як суспільно-ціннісний пріоритет.

3. Запропонований у роботі методичний підхід до оцінювання ринкового потенціалу регіону базується на оцінюванні ресурсів і можливостей нарощення

виробничого, споживчого і торговельного потенціалів регіону, урахуванні чинників концентрації суб'єктів ринкових відносин у межах регіонального утворення та характеристик регіональних товарних ринків – його масштабу (величини, місткості) та доступності.

4. Проведений аналіз виробничої спроможності регіонів щодо задоволення потреб споживачів ринку продовольчої продукції довів, що регіони з вищими показниками прибутковості мають кращі стартові позиції щодо нарощення виробничого потенціалу цього виду промислової діяльності та ефективніше використовують його ресурсний потенціал.

Досліджуючи ефективність використання виробничого потенціалу регіонів України, відзначаємо наявність значної міжгалузевої та міжрегіональної диференціації за показником частки прибуткових підприємств харчової промисловості. Аналіз балансів продовольчих ресурсів у розрізі основних видів сільськогосподарської продукції засвідчив значний ресурсний потенціал України у виробництві олії, цукру, яєць, зернових і зернобобових культур та овочів. Аналіз регіональних ринків продовольчої продукції засвідчив зростання рівня їх самозабезпеченості основними видами продовольчих товарів.

5. Просторовий підхід до оцінювання ринкового потенціалу регіонів України дозволив провести рейтингове позиціонування за розміром ринкового потенціалу регіону та відстежити динамікою його змін. Найбільший вплив на величину ринкового потенціалу має щільність виробництва, на відміну від низки гіпотез висунених зарубіжними вченими щодо домінуючого впливу щільності населення та щільності зайнятого населення, що доводить більший вплив виробничого чинника на формування ринкового потенціалу. Це пояснюється недостатнім рівнем споживання через низький рівень платоспроможності населення та його значну майнову диференціацію. Індекс ринкового потенціалу регіонів за показником роздрібної торгівлі є найвищим у регіонах, які вирізняються найвищими показниками обсягу товарообігу підприємств роздрібної торгівлі

6. У дослідженні обґрунтовано, що для оцінювання споживчого потенціалу регіонального ринку продукції харчової промисловості важливим є не тільки прогнозне визначення реалізації можливостей його суб'єктів, а й виявлення взаємозв'язку між чинниками соціально-економічного розвитку регіону та споживчим потенціалом ринку. Проведено аналіз впливу низки чинників на споживчий потенціал ринку продукції харчової промисловості областей Карпатського регіону. За допомогою методів економіко-математичного моделювання, зокрема побудови рівняння лінійної множинної регресії, встановлено, що найбільший стимулюючий вплив на споживчий потенціал областей Карпатського регіону мають грошові витрати домогосподарств, середньомісячна заробітна плата, індекс споживчих цін і зміна обсягів витрат населення.

7. На основі аналізу економічних і просторово-інфраструктурних проблем функціонування внутрішнього ринку України визначено загальні принципи

вдосконалення регулювання розвитку ринкового потенціалу регіонів: збалансованість виробництва і споживання; ефективна конкуренція як основа взаємовідносин між суб'єктами ринку; відповідність ринкової пропозиції товарів платоспроможному попиту населення; взаємоузгодження галузевого та територіального управлінського впливу; поєднання впливів регулятивних інструментів і ринкових чинників. Розкрито функції держави з регулювання ринкових процесів у розрізі таких напрямів: державної підтримки і захисту вітчизняного виробника, захисту споживача та державної підтримки розвитку торгівлі. Сформовані пропозиції стосуються вдосконалення інституційного середовища, функцій регіональної влади щодо регулювання розвитку регіональних ринків, підвищення купівельної спроможності населення.

8. Обґрунтовуючи необхідність стратегічного управління розвитком ринкового потенціалу регіону, запропоновано використання його параметрів під час вибору стратегічних цілей розвитку регіонів, зокрема в частині передбачення можливості примноження ринкового потенціалу регіонів в розрізі його структурних складових. Визначено принципи, структуру та заходи реалізації регіональних програм розвитку регіонального ринку споживчих товарів, які дозволять вирішити проблеми їх розвитку. Доведено, що врахування параметрів ринкового потенціалу регіонів, тобто сукупності процесів виробництва, розподілу та споживання під час розроблення регіональних стратегій сприятиме соціалізації планування, досягненню основної стратегічної цілі – підвищення якості життя населення.

9. На основі проведеного в роботі оцінювання відношення населення до продукції регіонального виробника, активності участі населення у заходах з її популяризації та пріоритетності місць купівлі товарів запропоновано інструменти територіального маркетингу, які забезпечать просування продукції місцевих товаровиробників і нарощення споживчого потенціалу регіонів. Розроблені пропозиції передбачають підвищення ефективності ярмарково-виставкової діяльності та її стимулювання (проведення спеціальних акцій підтримки продукції місцевих товаровиробників у закладах торговельної інфраструктури, запровадження механізму маркетингових ваучерів тощо).

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях України

1. Тесля Д.В., Шульц С.Л. Ринковий потенціал регіону: сутність та його складові. *Регіональна економіка*. 2014. №2. С. 27-38 (*Index Copernicus*)
Особистий внесок здобувача: досліджено методологічні підходи до трактування поняття «ринковий потенціал» та запропоновано його авторське визначення.

2. Тесля Д.В. Структура та потенціал розвитку ринку продуктів харчової промисловості регіону. *Регіональна економіка*. 2016. №3 (81). С. 107-112 (*Index Copernicus*).

3. Тесля Д. В. Експортна діяльність регіону як чинник підвищення ефективності використання його ринкового потенціалу. *Вісник Прикарпатського університету*. Серія економіка. 2017. Вип. 12. С. 43-48.

4. Тесля Л.В. Факторний аналіз споживчого потенціалу регіонального ринку продукції харчової промисловості Львівської області. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*: зб. наук. пр. 2018. Вип. 6 (134). С. 81-84 (*Index Copernicus*).

5. Тесля Д.В., Шульц С.Л. Методичні підходи до оцінювання ринкового потенціалу регіону. *Вісник Сумського національного аграрного університету*. Серія «Економіка і менеджмент». 2019. Вип. 4 (82). С.166-171 (*Index Copernicus*).

6. Тесля Д.В., Шульц С.Л. Ринковий потенціал регіонів України: доміанти формування та оцінки. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*: зб. наук. пр. 2020. Вип. 2(142). С. 17-24 (*Index Copernicus*). *Особистий внесок здобувача: обґрунтовано сутність просторового підходу до оцінювання ринкового потенціалу регіонів України, який базується на оцінюванні доступності, ємності регіональних ринків та їх привабливості.*

Статті у наукових періодичних виданнях інших держав

7. Teslya D. V. Forming and implementation of food industry export capacity in a region under the conditions of European integration. *Perspectives – Journal on Economic Issues*. 2017. P.97-106. (*Index Copernicus*).

Публікації, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

8. Тесля Д.В. Структура регіонального товарного ринку. *Інвестиційно-інноваційні засади розвитку національної економіки в ринкових умовах*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Ужгород-Мукачево, 24-25 квітня 2015 р.). Ужгород-Мукачево, 2015. С.285-286.

9. Тесля Д.В. Формування споживчого потенціалу харчової промисловості регіону. *Сучасні проблеми розвитку підприємств харчової промисловості: теорія та практика*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. молодих вчених (Київ, 4-5 грудня 2013 р.). К.: НУХТ, 2013 р. С. 494-496.

10. Тесля Д.В. Регіональні дисбаланси. *Восьмі економіко-правові дискусії*: матеріали Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (Львів, 2015 р.). Львів, 2015. С. 70-71.

11. Тесля Д.В. Проблеми модернізації виробничого потенціалу в системі регіонального маркетингу. *Сильна економіка України: пріоритетні напрямки розвитку*: матеріали Міжнар. наук.-практ. інтернет-конференції (Тернопіль, 2014 р.). Тернопіль, 2014. С. 43-45.

12. Тесля Д.В. Проблема забезпеченості сировиною регіональних ринків хлібопекарської продукції. *Актуальні питання економічної науки*: матеріали Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (Тернопіль, 2013 р.), URL: <http://www.economy-confer.com.ua/full-article/1423/>

13. Тесля Д.В., Романюк М.П. Nature food commodity markets. *Сучасні проблеми розвитку підприємств харчової промисловості: теорія та практика*: тез. доп. III Всеукр. наук.-практ. конф. молодих вчених (Київ, 26-27 листопада 2015р.). К.: НУХТ, 2015. С. 375-376. *Особистий внесок здобувача: обґрунтовано домінантні позиції підприємств харчової промисловості в структурі економіки регіонів.*

14. Тесля Д.В. Ринковий потенціал регіону як об'єкт економічного планування. *Актуальні проблеми соціально-економічних систем в умовах трансформаційної економіки*: зб. наук. пр. Всеукраїнської наук.-практ. конф. (Дніпропетровськ, 12–13 квітня 2016р.), Дніпропетровськ. 2016. С.634-640.

АНОТАЦІЯ

Тесля Д.В. Формування та використання ринкового потенціалу регіонів України. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка. ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України». Львів, 2021.

Дисертаційна робота присвячена вирішенню актуального наукового завдання, яке полягає в обґрунтуванні теоретико-методичних засад і практичних аспектів формування та використання ринкового потенціалу регіонів України. Розкрито теоретичні засади ринкового потенціалу регіонів в частині визначення сутності ринкового потенціалу та просторових закономірностей функціонування та розміщення суб'єктів регіонального ринку.

Запропоновано методологічний підхід до оцінювання ринкового потенціалу регіонів загалом та в розрізі його структурних складових, який дозволив здійснити рейтингування регіонів за рівнем розвитку та виявити проблеми використання потенціалу.

Проаналізовано проблеми розвитку торговельного потенціалу регіонів з позиції оцінки його ролі в економіці регіонів та рівня їх забезпеченості об'єктами торговельної інфраструктури. Запропоновано поетапний алгоритм оцінки виробничого потенціалу регіонів на прикладі підприємств харчової промисловості, що дозволило визначити обсяги продовольчих ресурсів регіонів та рівень їх самозабезпеченості основними видами продовольчих товарів.

Побудовано рівняння лінійної множинної регресії, які дозволили визначити домінантні фактори-стимулятори та дестимулятори розвитку регіонального продовольчого ринку Карпатського регіону.

На основі визначених економічних, інфраструктурних та інших проблем розвитку внутрішнього ринку окреслено напрями та основні пріоритети державної та регіональної політики, реалізація яких сприятиме підвищенню ефективності використання ринкового потенціалу регіонів. Розроблено пропозиції щодо врахування параметрів розвитку ринкового потенціалу при розробці регіональних стратегій і регіональних програм розвитку. Запропоновано інструменти територіального маркетингу, спрямовані на промоцію продукції місцевих виробників як на внутрішньому, так і на зовнішніх ринках.

Ключові слова: регіон, ринковий потенціал регіонів, привабливість ринку, масштаб і доступність ринку, територіальний маркетинг.

SUMMARY

Teslia D.V. Forming and implementing the market capacity of Ukrainian regions. The thesis to obtain the scientific degree of the PhD in economics by the specialty 08.00.05 – productive forces development and regional economy. SI “The Institute of the Regional Research Named after M.I. Dolishniy of the NAS of Ukraine”. Lviv, 2021.

The thesis addresses the solution of an urgent scientific task constituting the substantiation of theoretical-methodological foundations and practical aspects of forming and implementing the market capacity of Ukrainian regions. The theoretical foundations of the market capacity of regions in terms of determining the nature of market capacity and spatial patterns of regional market entities’ functioning and location are outlined. The impact of an agglomeration effect on the selection of the location of production and trade facilities that are the components of the market capacity of a region is substantiated. The major determinants of such a selection are defined and characterized.

The methodological approaches to evaluating a set of features of regional goods markets and their market capacity are researched. They include the market size (capacity and scale), its accessibility and level of saturation with goods, level of competition, stability, and competitiveness, spatial inequality of production and consumption capacity distribution. The methodological approach to the evaluation of the regions’ market capacity in general and across its structural components is suggested. It contributes to ranking the regions by the development level and detecting the problems of the capacity implementation. The thesis emphasizes that an algorithm for evaluating a region’s market capacity is of complex nature because it is based on consideration of the factors of external and internal environments.

The problems of developing the trade capacity of regions are analyzed from the viewpoint of evaluating its role in the economy of regions and the level of their provision with trade infrastructure facilities. The stage-by-stage algorithm of evaluating the production capacity of regions on the example of food enterprises is suggested. It contributes to determining the volume of production resources of regions and the level of their self-provision with main types of food products.

The research substantiates the fact that both prognosis determination of implementation of the regional food market entities’ capacities and determination of the connection between the factors of the region’s socio-economic development and consumer capacity of the market are important for the evaluation of the regional food market’s consumer capacity.

The thesis constructs the linear multiple regression equations that allow determining the dominating stimulating and de-stimulating development factors at the regional food market in the Carpathian region.

Based on the determined economic, infrastructural, and other problems of the development of the domestic market, the directions and main priorities of public and regional policy are outlined. The generated suggestions are related to improving the institutional environment and functions of regional authorities regarding the

regulation of regional markets development and improvement of the purchasing power of the population.

The suggestions regarding the parameters of the development of the market capacity in the elaboration of regional strategies and regional development programs are provided. The principles, structure, and measures of implementation of regional programs of the regional consumer goods market development that contribute to solving their development problems are determined. The thesis proves that the consideration of parameters of the regions' market capacity, i.e. a set of production, distribution, and consumption processes, in developing the regional strategies promotes the socialization of planning and achievement of the major strategic goal – to improve the quality of life of the population.

Their implementation contributes to increasing the efficiency of the use of the regions' market capacity. The instruments of territorial marketing directed at promoting the goods of local producers both on domestic and foreign markets are suggested.

Keywords: region, regions' market capacity, market attractiveness, market scale and accessibility, territorial marketing.

Підписано до друку 19.02.2021 р. Формат 60×90¹/₁₆.
Папір ксероксний. Друк на різнографі. Гарнітура Times.
Умов. друк. арк. 1,0. Наклад 100 прим. Зам. №217.

Друк: ПП «Арал»
Свідоцтво: серія А01 №21230 від 18.06.2007 р.
Державна реєстрація 09.09.1998 р.
м. Львів, вул Козельницька, 4
Тел: (050) 371-62-80